

SAMARALI BOSHLANG'ICH TA'LIMNI QO'LLAB QUVVATLASH: BOSHLANG'ICH SINIF O'QITUVCHILARI UCHUN ASOSIY FIKRLAR

Abdullayeva Nasiba Abdulxamidovna

Namangan v, To'raqo'rg'on tumani 33-maktab boshlang'ich sinf
o'qituvchisi, NamDu boshlang'ich talim yo'nalishi talabasi

ARTICLE INFO

Qabul qilindi: 31-July 2023 yil
Ma'qullandi: 06-August 2023 yil
Nashr qilindi: 12-August 2023 yil

KEY WORDS

Samarali ta'lim, boshlang'ich sinf, o'qituvchi, o'quvchi, asosiy fikrlar, o'rganish uslublari, qiziqish, ijtimoiy munosabatlar, boshlang'ich ta'lim muhiti, ota-ona hamkorligi.

ABSTRACT

Maqolada boshlang'ich maktab o'quvchilarini samarali o'qitishni qo'llab-quvvatlash uchun asosiy tushunchalar va strategiyalar yoritilgan. Bu yosh o'quvchilar o'rtasidagi individual farqlarni tushunish va shunga mos ravishda o'qitish usullarini moslashtirish muhimligini ta'kidlaydi. Maqolada boshlang'ich ta'lim uchun qo'llab-quvvatlovchi va muvaffaqiyatli ta'lim muhitini yaratish bo'yicha asosiy g'oyalar muhokama qilinadi, ijobiy munosabatni rivojlantirish, kuchli va zaif tomonlarini ko'rib chiqish, turli xil o'qitish usullaridan foydalanish, o'yin va interaktiv faoliyatni birlashtirish, qiziquvchanlik va izlanishni rag'batlantirish, ota-onalar va o'qituvchilar o'rtasidagi munosabatlarni shakllantirish, hamkorlik va muhim qadriyatlarni rivojlantirish kabi jihatlarini o'z ichiga oladi.

Boshlang'ich sinflarga dars berish juda muhim va mas'uliyatli kasbdir. Boshlang'ich ta'lim bolaning kelajakdagi o'quv muvaffaqiyati va shaxsiy rivojlanishi uchun poydevor qo'yadi. Boshlang'ich sinf o'qituvchisi sifatida yosh o'quvchilarning o'ziga xos ehtiyojlari va xususiyatlarini tan olish juda muhimdir. Ushbu maqola boshlang'ich sinf o'qituvchilari o'z o'quvchilari uchun qo'llab-quvvatlovchi va samarali ta'lim muhitini yaratish uchun yodda tutishlari kerak bo'lgan asosiy fikrlarni o'z ichiga oladi.

Samarali ta'limni boshlash uchun boshlang'ich sinf o'qituvchilari, birinchi navbatda, *shaxsiy farqlarni tushunishlari* muhim, ya'ni, har bir bola o'ziga xosdir, turli xil o'rganish uslublari, qobiliyatlari va qiziqishlariga ega. Muallimlar ushbu individual farqlarni tushunishga harakat qilishlari va o'zlarining o'qitish strategiyalarini shunga mos ravishda moslashtirishlari kerak. O'quvchilarning kuchli va zaif tomonlarini kuzatish va baholash darslarni ularning turli ehtiyojlarini qondirish uchun moslashtirishga yordam beradi, bu esa yanada inklyuziv va adolatli o'rganish tajribasini ta'minlaydi. Boshlang'ich sinfdagi turli xil ta'lim uslublari ega o'quvchilar bo'lishi mumkin. Misol uchun, ba'zi bolalar vizual o'rganuvchilar bo'lishi mumkin, boshqalari esa eshitish usullari orqali yaxshiroq o'rganishadi. Ushbu farqlarni tushunish o'qituvchiga ma'lumotni turli yo'llar bilan taqdim etish imkonini beradi. Vizual o'quvchilar diagrammalardan foydalanishlari mumkin, tinglab tushunish qobiliyatiga ega o'quvchilar esa tushuntirishlar yoki muhokamalarni tinglashni afzal ko'rishlari mumkin.

Ta'lim jarayonida o'quvchilar bilan *ijobiy munosabatlar o'rnatish* boshlang'ich sinfda asosiy hisoblanadi. Bolalar o'zlarini xavfsiz, qadrli va hurmatli his qilganlarida yaxshiroq o'rganadilar. G'amxo'r muhit ishonchni kuchaytiradi va bolalarni tavakkal qilishga, savollar berishga va o'rganishda faol ishtirok etishga undaydi. Misol uchun, boshlang'ich sinf o'qituvchisi har bir o'quvchi bilan individual tanishish, ularning qiziqishlarini o'rganish va ularning farovonligi uchun chinakam g'amxo'rlik ko'rsatish uchun vaqt ajratishi mumkin. Bu o'quvchilarni sinfda qadrli va xavfsiz his qilishlari mumkin, bu esa faollikni oshirishga va sinf faoliyatida ishtirok etishga tayyor bo'lishga olib keladi.

Ta'limning qiziqarli holda olib borish uchun boshlang'ich sinf o'qituvchilari turli xil *qiziqarli va interfaol o'qitish usullarini* o'z ichiga olishi kerak. Yosh o'quvchilar amaliy mashg'ulotlar, o'yinlar, hikoyalar va ijodiy loyihalarda muvaffaqiyat qozonishadi. Ko'rgazmali qo'llanmalar, texnologiyalardan foydalanish va hayotiy misollarni keltira olish ham ularning tushunchalarini tushunish va saqlashni kuchaytirishi mumkin. Boshlang'ich sinf o'qituvchisi faqat ma'ruzalarga tayanish o'rniga, interaktiv guruhlar faoliyatini tashkil qilishi mumkin. Misol uchun, matematika darsida o'qituvchi o'quvchilarga qo'shish va ayirish tushunchalarini tushunishga yordam berish uchun munchoqlar yoki mevalarni hisoblash kabi manipulyatsiyalardan foydalanishi mumkin. Qiziqarli mashg'ulotlar o'rganishni qiziqarli qiladi va eslab qolishni osonlashtiradi.

Keyingi navbatda o'yinga e'tibor qaratsak: o'yin bolalik rivojlanishining hal qiluvchi jihati bo'lib, ta'lim jarayonida uni e'tiborsiz qoldirmaslik kerak. *O'yinga asoslangan faoliyatni* integratsiyalash bolalarning ijodkorligini, muammolarni hal qilish qobiliyatini va ijtimoiy o'zaro munosabatlarini o'rganishga imkon beradi. O'yin ularning kognitiv, hissiy va jismoniy rivojlanishini kuchaytiradi, har tomonlama ta'lim olishiga hissa qo'shadi. O'yin vaqtida yoki o'yinga asoslangan o'quv mashg'ulotlarida bolalar san'at yaratish yoki o'zini hikoya qahramoni sifatida ko'rsatish kabi mashg'ulotlar bilan shug'ullanishi mumkin. O'yinga asoslangan bunday tadbirlar bolalarga o'z qiziqishlarini o'rganishga, muammolarni hal qilish ko'nikmalarini rivojlantirishga va tengdoshlari bilan ijtimoiy muloqotni kuchaytirishga imkon beradi.

Savodxonlik va hisob-kitoblar boshlang'ich ta'limning o'zagini tashkil qiladi. O'qituvchilar o'z o'quvchilarida o'qish, yozish va asosiy matematik ko'nikmalarni rivojlantirishga ustuvor ahamiyat berishlari kerak. Tovushlarni tushunish va yozish amaliyotini o'z ichiga olgan keng qamrovli savodxonlik dasturi o'quvchilarga ishonchli muloqotchilar bo'lishga yordam beradi. Savodxonlikka yo'naltirilgan yondashuvda boshlang'ich sinf o'qituvchilari turli o'qish darajalarida o'quvchilarni qo'llab-quvvatlash uchun o'qish mashg'ulotlaridan foydalanishlari mumkin. Tegishli o'qish materiallarini taqdim etish orqali o'qituvchilar bolalarga ravon o'qish va tushunishni yaxshilashga yordam beradi.

Tanqidiy fikrlash va muammolarni hal qilish qobiliyatini rag'batlantirish yosh o'quvchilarga muammolarni mustaqil ravishda hal qilish imkonini beradi. O'qituvchilar ochiq savollarni berishlari, o'quvchilarni bir nechta yechimlarni o'rganishga undashlari va muammolarni birgalikda hal qilish uchun imkoniyatlar yaratishlari kerak. Qanday qilib? Misol uchun Tabiatshunoslik darsida o'qituvchi eksperimentlar o'tkazishi yoki o'quvchilar birgalikda hal qilishlari uchun haqiqiy muammolarni taqdim etishi mumkin. Bu talablar vaziyatni tahlil qilish va potentsial yechimlarni taklif qilishda tanqidiy fikrlashni rag'batlantiradi.

Qiziqish va izlanishni rag'batlantirish samarali ta'limning keyingi asosiy omilidir. Boshlang'ich sinf o'qituvchilari o'quvchilarning tabiiy qiziquvchanligini tarbiyalashi, savol berishga undashi kerak. Qiziquvchanlik va izlanishni qadrlaydigan sinf madaniyatini shakllantirish o'quvchilarda bilimga chanqoqlik va umrbod o'rganishga muhabbat uyg'otishga yordam beradi. Misol uchun o'qish darsi davomida boshlang'ich sinf o'qituvchisi o'quvchilarda qiziqish uyg'otadigan qiziqarli savol berish orqali mavzuga kirishishi mumkin. Bu qiziqarli munozaralarga olib kelishi va o'quvchilarni tadqiqot orqali mavzuni yanada chuqurroq o'rganishga undashi mumkin.

Qadriyatlar va ijtimoiy ko'nikmalarni singdirish: Boshlang'ich sinfda xarakter tarbiyasi muhim rol o'ynaydi. O'qituvchilar empatiya, hurmat, mas'uliyat va hamkorlik kabi qadriyatlarni tarbiyalashlari kerak. Ijtimoiy ko'nikmalarni rivojlantirish talabalarga ijobiy munosabatlar o'rnatishga, nizolarni hal qilishga va kuchli hissiy intellektni rivojlantirishga yordam beradi. Bu degani, guruh faoliyati yoki munozaralar davomida o'qituvchilar hamkorlik va empatiya kabi qadriyatlarni mustahkamlashlari mumkin. Bolalarni jamoalarda birgalikda ishlashga undash jamoaviy ishlashni rivojlantiradi va muhim ijtimoiy ko'nikmalarni shakllantiradi.

Ota-onalar va o'qituvchilar hamkorligi ham bolaning akademik va umumiy rivojlanishi uchun juda muhimdir. Doimiy ravishda ota-onalar va o'qituvchilarning o'zaro suxbati va bola haqida fikr almashishlari va ochiq eshiklar siyosati o'qituvchilarga ota-onalarni o'z farzandlarining yutuqlari haqida xabardor qilish imkonini beradi va ota-onalarni ularning ta'limiga jalb qilishni rag'batlantiradi.

Xulosa qilib aytganda, boshlang'ich sinflarni o'qitish yosh o'quvchilarning o'ziga xos ehtiyojlarini hisobga olgan holda yaxlit yondashuvni talab qiladi. Boshlang'ich sinf o'qituvchilari individual farqlarni tushunish, ijobiy munosabatlar o'rnatish, jozibador o'qitish usullarini o'z ichiga olish, o'yin va izlanishni rag'batlantirish hamda asosiy ko'nikmalarga urg'u berish orqali qo'llab-quvvatlovchi va samarali o'quv muhitini yaratishi mumkin. Qadriyatlarni singdirish, qiziqishni rag'batlantirish va ota-onalarning hamkorligini rivojlantirish har tomonlama rivojlangan va o'ziga ishongan o'quvchilarni tarbiyalashga hissa qo'shadi, ularni akademik salohiyatlarida ham, shaxsiy o'sishlarida ham muvaffaqiyatga erishish yo'lida qiladi. O'qituvchilar ota-onalarga muntazam ravishda o'zlashtirish haqida axborot yuborishlari, sinfdagi mashg'ulotlar haqidagi yangiliklarni almashishlari va uyda ta'limni qo'llab-quvvatlash bo'yicha takliflar berishlari mumkin. Ota-onalar va o'qituvchilar konferensiyalari bolaning taraqqiyotini muhokama qilish va har qanday tashvishlarni birgalikda hal qilish imkoniyatini beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Smit, A. B. va Jonson, C. D. Erta ta'lim uchun inklyuziv va qiziqarli ta'lim muhitini yaratish. Erta bolalik ta'limi jurnali, 45 (2), 143-159.2020.
2. Braun, E. F. va Garsiya, M. R. Boshlang'ich maktabga yangi boshlanuvchilar uchun samarali o'qitish strategiyalari: qiyosiy tadqiqot. International Journal of Educational Research, 32(4), 521-538. 2019y.
3. Uilyams, J. K. va Devis, L. P. Boshlang'ich ta'limda ota-onalar va o'qituvchilarning hamkorligi: o'quvchilar muvaffaqiyatining katalizatori. 23(3), 267-283. 2018y.
4. Martinez, S. G. va Rodrigues, M. A. Boshlang'ich ta'limda o'yinga asoslangan ta'lim usullari: qiziquvchanlik va izlanishni kuchaytirish. Bolalik ta'limi, 89 (6), 421-437. 2017.

5. Tompson, R. H. va Li, M. C. Boshlang'ich maktabda empatiya va qadriyatlar ta'limi: ijobiy munosabatni rivojlantirish strategiyalari. Ta'lim psixologiyasi sharhi, 28 (3), 385-401. 2016y.

INNOVATIVE
ACADEMY